

Kenyeres Zoltán

Pomogáts Béla 85

Cikkeivel, tanulmányaival, könyveivel, monográfiáival, szöveg-válogatásaival, szerkesztéseivel mindenki találkozott, aki az irodalmi élethez tartozik, nevét pedig a szélesebb értelemben vett szellemi élet is évtizedek óta jól ismeri. A most nyolcvanöt éves Pomogáts Béla (ezt az életszámot nem kell túl komolyan venni, manapság az öregkor a kilencvennél kezdődik) valóságos intézmény. Nemcsak azért, mivel évekig áll az Írószövetség élén, elnöke, vezetője, védnöke volt egy sor alapítványnak, társaságnak, hanem azért, és elsősorban azért, mert írásai egytől-egyig a mellett a szellemi humanizmus mellett emeltek szót, amely a reformkor óta óvja és védi a magyar kultúrát és kinyitja Európa és a nagyvilág felé.

1968-ban jelent meg első könyve. Kuncz Aladárról szólt, őt választotta már korábban egyetemi szakdolgozatának témájául, abból nőtt ki a könyv. Attól kezdve eltökélt rendszerességgel kezdett el foglalkozni a modern erdélyi irodalom fejleményeivel, alakulástörténetével, egymást követő periódusaival. Végigírta jóformán az összes föllelhető írót, költőt, drámaírót, kritikust; senki ilyen hatalmas munkát nem végzett ebben a kiemelt jelentőségű témakörben. Évtizedek múlva, az ezredforduló után érkezett el a szintézishez, 2008 és 2010 között három nagyalakú könyvben összegezte, amit évtizedek apró kutatásaival feltárt, és dokumentumokkal kiegészítve kézikönyv-szerűen megírta az erdélyi magyar irodalom történetét 1918-tól kezdve 1989-ig. Negyedik kötetén most dolgozik. Figyelmének központi témája mellett a felvidéki, délvidéki és a nagyvilágban szétszórt magyar nyelvű írók műveivel s íróik életsorsának alakulásával is rendszeresen és módszeresen foglakozott. Egyik szép könyvének azt a címet adta: *Magyarok között a nagyvilágban*. 2003-ban jelent meg, és rengeteg utazásának naplóit, beszámolóit gyűjtötte össze benne egyvégtében elolvasható egészként...

Erdély? Felvidék? Határon túli irodalmak? Kuncz Aladár után Déry Tiborról írt könyvet, aztán Radnóti Miklós következett, majd Takáts Gyulával folytatódott a sor, őt követte Jékely Zoltán, aztán Faludy

György, Cselényi László és Márai Sándor. Közben megírta a népi irodalom történetét, kötetnyi írást adott ki az avantgárdról, támogató kritikusa volt az 1960-70-es években induló nemzedéknek. Szöveggyűjteményeit, válogatásait, szerkesztéseit nem tudom felsorolni, már régen betelt polcomon a P-betű. Egyszer még egy macskakalendáriumot is összeállított. Ő dolgozott legtöbbet a mi nemzedékünkből, de nem hiszem, hogy Toldy Ferenc óta akad irodalomtörténész, aki annyi könyv címe fölött jegyezhette volna nevét, mint ő.

Írásaiban a mai napig megelégedett az értelem józan szavú érvelésével.

Távol áll tőle az utóbbi évtizedekben feltűnő irányzatok minden dehumanizációs törekvése. Szinte magatartás-demonstráció, hogy írásait következetesen és tüntetésszerűen papírra írja, mégpedig kézzel. Klári gépeli be őket a számítógépbe.

Társaságban remek humoráról ismerjük, de írásait nem csak hogy elvont fogalmakkal nem díszíti, hanem kerül minden modulációt, amely távolabb vinné stílusát a felvilágosodás humanista racionalizmusától. Tárgyismeret, és a tárgyi tudás tisztelete vezeti kezét, ezért lesz világosan érthető és elolvasható minden írása. Az elvont gondolatfabrikációkra legyint, a világ előtt, a mindennapok történései és távolabbi folyamatai előtt viszont nyitva van.

Pomogáts Béla, Egy irodalomtörténész portréja
MMA Kiadó, 2019.